

Rapport Onderwijs in code rood

8 december 2020

Gentse Studentenraad

E info@gentsestudentenraad.be

T 09 264 70 88

Studentenhuis De Thermanal
Hoveniersberg 24, 9000 Gent

www.gentsestudentenraad.be

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
2. Practica	4
3. Kwalitatief lesmateriaal	5
4. Organisatie onderwijs	7
5. Ufora	10
6. Stage	13
7. Evaluaties	14
8. Positief verschil corona op resultaten	18
9. Negatief verschil corona op resultaten	20
10. Studie-en werkplekken	25
11. Mentaal welzijn	27
12. Concrete suggesties	30
12.1 Practica	30
12.2 Mentaal welzijn	30
12.3 Communicatie	30
12.4 Organisatie digitale lesvormen	31
12.5 Organisatie onderwijs	31
12.6 Begeleiding en hulp	32
12.7 Evaluaties	33
12.8 Studies- en werkplekken	33
12.9 Andere suggesties	33
13. Vijf belangrijkste aandachtspunten	35
14. Conclusie	36
15. Appendix	38
15.1 Enquête 1	38
15.2 Enquête 2	38
16. Dankwoord	39

1. Inleiding

De coronamaatregelen en in het bijzonder de *code rood* in het onderwijs hebben een grote impact op de studenten. Er zijn meerdere signalen dat de omschakeling niet altijd even eenvoudig is voor studenten en dat er nog verbeterpunten mogelijk zijn. Die suggesties lopen echter sterk uiteen waardoor het moeilijk is om te weten waar de concrete pijnpunten zitten. Om zicht te krijgen op wat precies de grootste struikelblokken zijn voor studenten en om concrete suggesties voor te kunnen stellen, organiseerde de Gentse Studentenraad twee enquêtes. Dit rapport voegt de twee bevragingen samen.

De **eerste enquête** vond plaats in juli-augustus en werd afgesloten op 5 september. Het ging om een algemene bevraging over onderwijs in code rood vanaf maart tot eind juni. Er werd gefocust op de impact van de lockdown op de studiebevindingen in algemene zin. Onder meer werden de ervaringen met Ufora en de algemene organisatie van de UGent in code rood hierbij betrokken. Deze omvangrijke enquête werd door 3.837 studenten ingevuld.

De **tweede enquête** werd rondgestuurd in oktober en werd afgesloten op 22 oktober. Deze bevraging ging over de studie- en werkplekken, online onderwijs & code rood en werd door 4.345 studenten ingevuld. Het is belangrijk op te merken dat deze enquête plaatsvond toen *code rood* nog niet voor het hele semester werd afgekondigd en toen practica nog mochten doorgaan. Dit heeft een impact op de antwoorden op de vragen.

In dit **rapport** worden eerst alle onderdelen van beide enquêtes samen besproken. We brengen hiervoor zowel de punten van kritiek als concrete suggesties samen. De gesloten vragen worden als indicatie gebruikt, maar in dit rapport focussen we ons voornamelijk op de open vragen aangezien deze een genuanceerder beeld geven. Na een grondige uiteenzetting van de verschillende thema's worden er concrete suggesties voorgesteld. Nadien worden die suggesties samengenomen om vervolgens tot de, volgens ons, vijf belangrijkste aandachtspunten te komen die onderwijs in *code rood* zouden moeten optimaliseren.

2. Practica

Een van de grootste aandachtspunten momenteel zijn de practica. In de open vragen van de eerste enquête zien we dat veel studenten vragen om **practica** te laten doorgaan. Dit zijn namelijk cruciale momenten om vaardigheden in te oefenen of leerstof te verwerken. Ook in de tweede enquête zien we veel studenten erop hameren dat practica door zouden moeten gaan. Zonder practica is het vaak namelijk vaak onmogelijk om bepaalde **essentiële competenties** te verwerven. Daarnaast is het ook vaak een vereiste om tegen een examen bepaalde oefeningen, vaardigheden of testen voltooid te hebben om de leerstof goed te beheersen.

Indien de practica niet zouden kunnen vervangen worden, is het dus cruciaal dat er wordt nagedacht over hoe deze ingehaald kunnen worden. Ook de timing ervan is belangrijk, aangezien deze onmogelijk allemaal in de inhaalweek ingepland kunnen worden. Bij die herwerking moet er rekening gehouden worden met de competenties die studenten moeten verwerven en de werklast die daarbij komt kijken. Vervangtaken zijn daarbij niet steeds een volwaardige of kwaliteitsvolle optie.

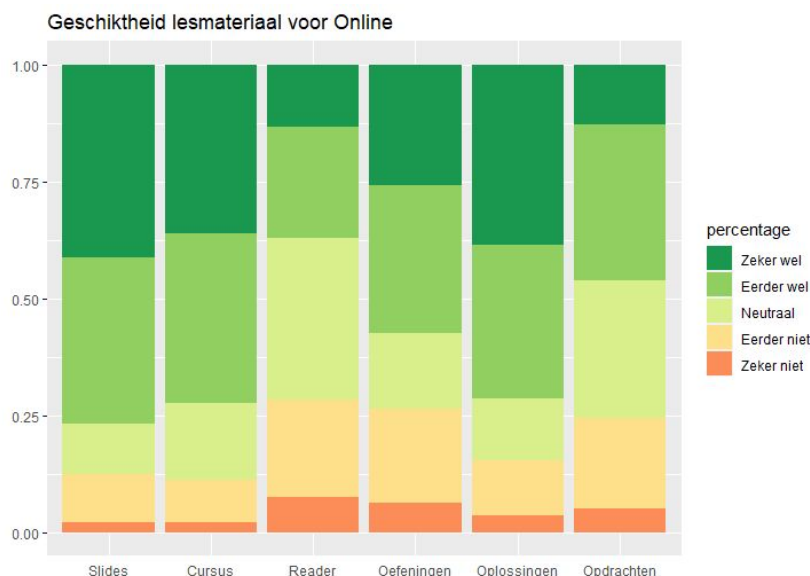
Tot slot moet er in de communicatie over de practica duidelijk gecommuniceerd worden over wat er gedefinieerd wordt als practica. Zo rijst bij studenten bijvoorbeeld de vraag of taallessen, ateliers van architectuur, sportlessen van bewegingswetenschappen en werkcolleges wiskunde hiertoe gerekend kunnen worden. Belangrijk daarbij ook is dat, bijvoorbeeld vanuit de opleiding, gecommuniceerd wordt welke practica wel en niet kunnen doorgaan. Uit de open vragen blijkt dat dit niet steeds duidelijk is voor studenten. Zij vragen expliciet waarom ze hun eindcompetenties niet kunnen of mogen verwerven in practica en hoe dit precies opgevangen wordt.

3. Kwalitatief lesmateriaal

In het algemeen waren de studenten vorig jaar tevreden over het geleverde lesmateriaal. In de opmerkingen van de eerste enquête lezen we dat de studenten een positief verschil zien in hun resultaten als er **extra niet-verplicht lesmateriaal** ter beschikking wordt gesteld. Hoewel dit niet voor elk vak het geval is, zeggen studenten dat het een positieve impact heeft wanneer docenten door de veranderende lesvormen extra materiaal aanbieden. Het gaat in dat geval om ondersteunend materiaal zoals kennisclips, maar vooral ook leerstofoverzichten en bijkomende oefeningen of proefexamens. Docenten die werk maken van dergelijke extra hulp en heldere communicatie over wat precies verwacht wordt, maken een positief verschil.

In de meerkeuzevraag van diezelfde enquête zien we dat vooral de powerpoints en oplossingen bij de oefeningen in aanmerking komen om de leerstof digitaal kwalitatief te kunnen verwerken. Bij de open vraag zien we dat bijkomende teksten vaak net als een extra werklast en extra leerstof worden gezien. Dit uit zich eerder in een gevoel van zelfstudie dan ondersteuning van de online lessen.

Het gaat in dit geval vooral om teksten die als vervanging van de fysieke lessen van de docent worden gebruikt. Studenten schrijven dat een semester aan lessen niet vervangen mag worden door een reeks teksten die de studenten zelfstandig moeten doornemen zonder verdere uitleg of duiding. Ondersteunende teksten, bijvoorbeeld als achtergrond, blijven uiteraard wel een belangrijke (academische) meerwaarde hebben. Dergelijke readers of teksten kunnen een (belangrijk) deel van het curriculum blijven vormen zoals ze ook in “normale” omstandigheden doen.

Figuur 1. In welke mate komen volgens jou de onderstaande soorten lesmateriaal in aanmerking om digitaal kwalitatief te verwerken?

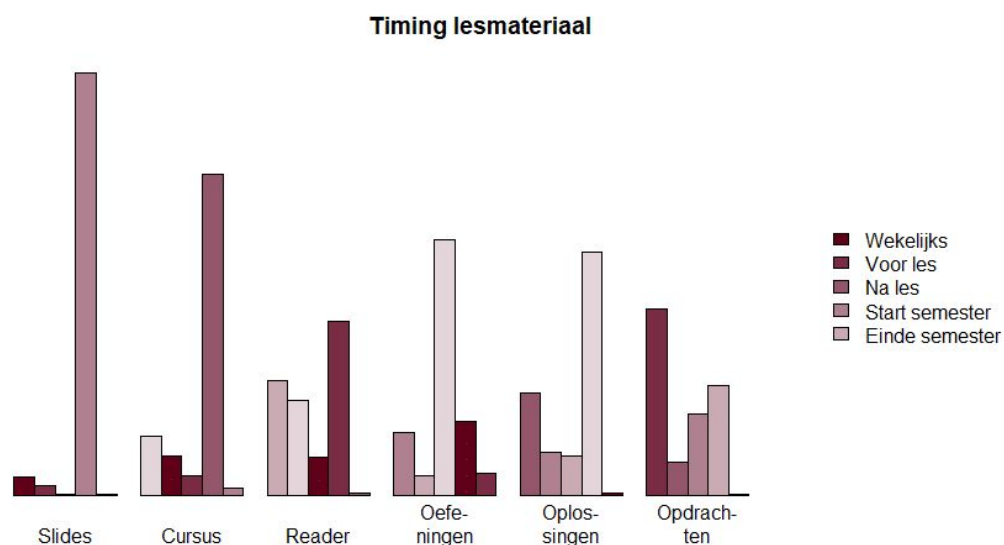
In de vraag naar **suggesties** om de kwaliteit van het materiaal te verbeteren lezen we verschillende opties. Zo vragen studenten om in te zetten op betere livestreams. Er waren nog te veel technische storingen die de vlotheid en kwaliteit van de lessen belemmerden. Een meer praktische en haalbare vraag daarbij die vaak terugkomt is om ook het lesbord op te nemen bij de livestreams. Aantekeningen en bordschema's zijn bij veel lessen niet zichtbaar op de livestreams of opnames. Er wordt ook gevraagd op een meer gestructureerde manier om te gaan met Ufora ter ondersteuning van de lessen.

Daarnaast vragen studenten ook meer **duidelijkheid** bij wat er van hen verwacht wordt om te studeren en hoe dit te studeren. Ze geven aan dat in online lessen kleine nuances soms verloren raken doordat je als student moeilijker vragen kunt stellen. In concrete suggesties vragen ze daarom extra materiaal ter verduidelijking. Het gaat daarbij onder meer over een leerstofoverzicht, een uitgetypte cursus, de powerpoint op Ufora plaatsen, een proefexamen, extra oefeningen... Dit alles wordt voornamelijk bij de eerstejaars gevraagd, maar zien we overal terugkomen.

4. Organisatie onderwijs

In de bevraging werd ook gepolst naar de organisatie van het onderwijs in code rood. De twee eerste vragen peilden naar de **timing**. In de resultaten lezen we dat studenten het liefst hebben dat *a/* het lesmateriaal aan de start van het semester online geplaatst wordt. Dit gebeurt uiteraard liefst op een zo gestructureerd mogelijke manier zodat studenten niet onmiddellijk het overzicht verliezen. Studenten vragen dat de lessen bij voorkeur per week, les of thema worden geordend.

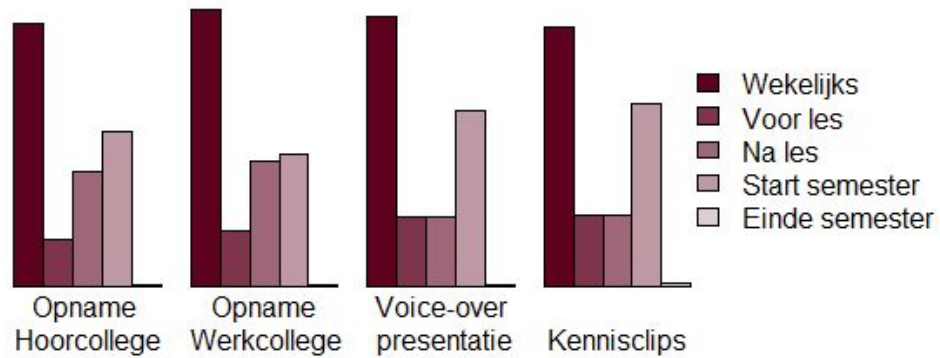
Ook in de open vragen vinden we die opmerkingen terugkomen om het lesmateriaal indien mogelijk zo vroeg mogelijk online te zetten. Studenten schrijven dat ze zo zelf kunnen kiezen hoe ze hun semester organiseren en dat dit het eenvoudiger maakt om te plannen. Bovendien is het zo makkelijker om de werklast in te schatten en een realistische planning op te stellen. Tegelijk gaat bij anderen de voorkeur uit naar het online plaatsen op het normale tijdstip. Ook dit zien we in de open vragen terugkeren. Studenten schrijven dat ze zo minder snel overweldigd raken door al het materiaal en dat ze zo dezelfde structuur als tijdens een “normaal semester” kunnen behouden.

Figuur 2. Wanneer wordt lesmateriaal best online geplaatst voor jou?

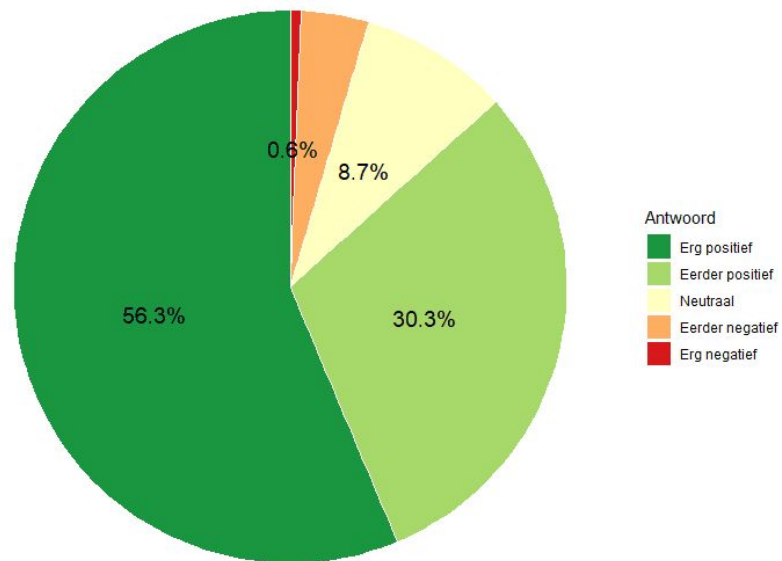
Wat betreft de **timing van het online zetten van de opnames** zien we dat de voorkeur gaat naar wekelijkse vaste momenten. Zo verliezen studenten niet de structuur die het fysieke onderwijs kenmerkt. Het is op die manier eenvoudiger een vast routine te hebben, iets wat bij de open vraag naar de negatieve impact een van de grootste moeilijkheden blijkt te zijn. Daarbij is het ook praktischer dat er op Ufora steeds gelinkt wordt naar de opnames zodat studenten de verschillende platformen niet voor elk vak moeten doorzoeken.

Timing lesopnames

Figuur 3. Wanneer worden lesopnames (al dan niet van vorig jaar) het best online geplaatst voor jou?

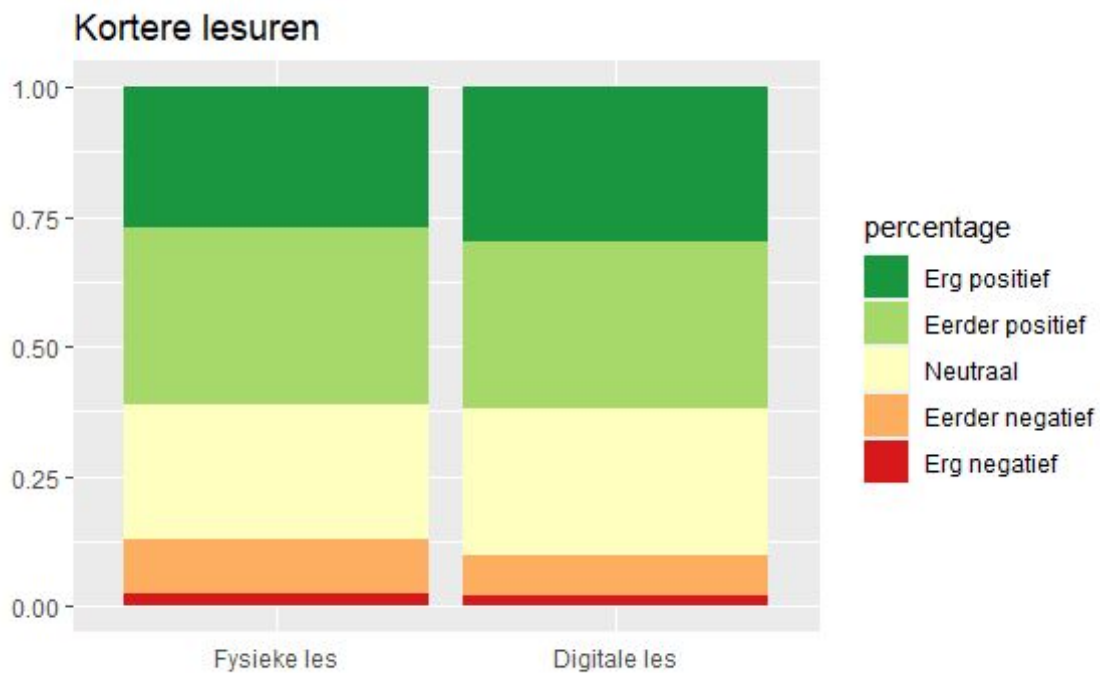
Daarnaast zien we ook in de meerkeuzevragen dat studenten erg positief staan tegenover **niet-verplichte testen en opdrachten** doorheen het jaar. Wanneer die taken niet op punten staan en louter dienen als oefening is de reactie erg positief. Studenten vragen namelijk tussentijdse feedback zodat ze weten waar ze moeten bijsturen. Het is dus belangrijk dat de opdrachten en testen steeds een feedbackelement bevatten. Ook docenten weten zo beter waar bijgestuurd kan worden.

Figuur 4. Hoe sta je tegenover meer niet-verplichte zelftesten en oefeningen op Ufora om kennis doorheen het semester te testen voor jezelf?

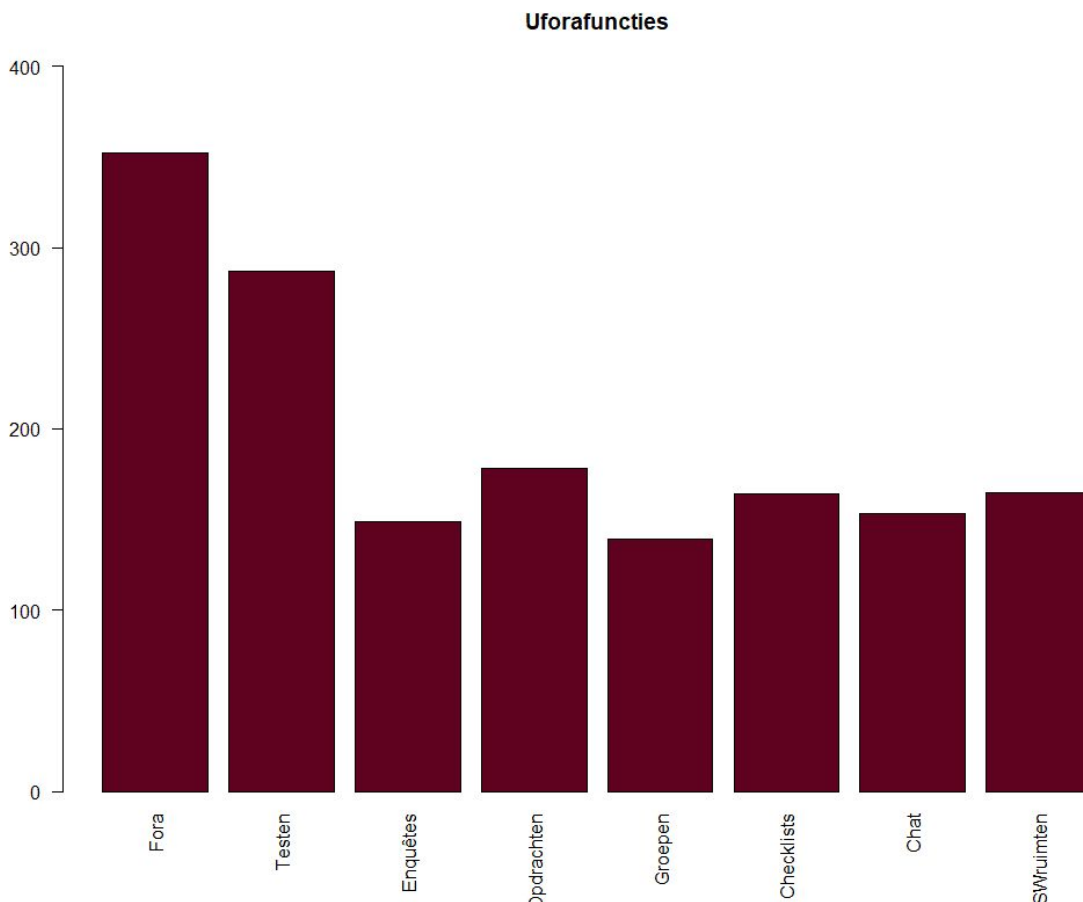
Verder zijn studenten overwegend positief voor **kortere online en fysieke lessen**. Dit zien we ook in de opmerkingen terugkeren. Online lessen nemen namelijk meer tijd in beslag doordat docenten hierbij vaak meer voor- en nabereidingswerk vragen. Daarnaast gaan docenten vaak over de voorziene lesduur waardoor studenten zich niet aan hun planning kunnen houden. Studenten vragen daarom meer pauzes en minder intensieve lange lessen. Dit mag echter niet ten koste gaan van de lestijden in totaal en het is belangrijk dat het aantal contacturen behouden blijft. Bovendien gaan online lessen vaak gepaard met extra oefeningen, extra voorbereidingen, extra naslagwerk... Een **module-systeem** wordt dan weer duidelijk afgekeurd.

Figuur 5. Hoe sta je tegenover kortere lesuren (i.e. bijvoorbeeld 60 minuten i.p.v. 75 minuten) voor fysieke lessen?

5. Ufora

In de eerste enquête konden studenten neerschrijven welke functies meer benut en belicht zouden mogen worden. Dit gaat niet alleen over de coronaperiode, maar wordt uiteraard wel belangrijker door online lessen. De studenten zien deze functies graag meer gebruikt worden zoals weergegeven in figuur 6:

Figuur 6. Welke functies in Ufora moeten volgens jou meer benut en belicht worden?

Op deze meerkeuzevraag volgde een open vraag waar de studenten meer toelichting konden geven. Ook bij die open vraag kwamen dezelfde tendensen terug en zien we dat vooral de discussiefora, testen en samenwerkingsruimten veel gevraagd worden door studenten.

- Discussiefora (1426)
- Testen/zelftesten (1297)
- Samenwerkingsruimten (823)
- Opdrachten (807)
- Chat (603)
- Checklists (583)
- Enquêtes (552)
- Groepen (409)

In het algemeen vragen de studenten dat de docenten beter op de hoogte worden gebracht van de **functionaliteiten** van Ufora en daar ook mee leren omgaan. In sommige vakken wordt het platform enkel gebruikt voor documenten online te zetten, terwijl in online tijden ook andere tools een meerwaarde kunnen zijn voor het studeer- en verwerkingsproces van de studenten. Het gaat dan bijvoorbeeld om opdrachten, tests, checklists, het gebruiken van de agenda...

Daarnaast vragen studenten meer **uniformiteit** in het gebruik van Ufora en ze stellen voor dat docenten bijvoorbeeld richtlijnen krijgen over hoe Ufora het best te gebruiken. Studenten halen aan dat het nu vaak chaotisch is doordat elke lesgever de tools anders gebruikt. Het gaat dan bijvoorbeeld over de tests/opdrachten, het discussieforum/chat... Hierdoor verliezen de studenten soms delen uit het oog.

Daarbij vragen studenten dat er op een meer **gestructureerde** manier wordt omgegaan met de 'inhoud'. Sommige docenten plaatsen hun documenten enkel in de aankondigingen, anderen zetten alles in inhoud zonder mapjes. Doordat er geen datum bijstaat waarop het document wordt geüpload, is het in online tijden vaak moeilijk het overzicht te bewaren. Uiteraard hebben ook te veel mapjes een averechts effect. In het algemeen vragen veel studenten dat het zichtbaar zou zijn op welk moment een document online wordt geplaatst of dat het steeds zichtbaar is welke documenten al door de student zijn geopend.

Een handige tool in de online lessen, zo schrijven de studenten, zijn de **discussiefora**. Toch zijn er hier wat suggesties over die het gebruik ervan kunnen optimaliseren. Zo zijn die fora vaak ongeordend en worden alle vragen door elkaar geplaatst. Het zou handiger zijn als er door de lesgever aparte categorieën worden gemaakt zodat de antwoorden makkelijk terug te vinden zijn. Daarnaast moet er ook gecommuniceerd worden of de lesgever zelf de vragen zullen beantwoorden of dat studenten elkaar moeten helpen. In dat laatste geval komt er best ook een vragenmoment met de lesgever zelf. Sommige docenten opteren om de discussiefora maar op bepaalde tijdstippen open te zetten. Dit is begrijpelijk om de vragenstroom te reguleren, maar ook de antwoorden zijn nadien niet meer zichtbaar. Beter is het om toch een overzicht online te laten staan.

Ook het anoniem kunnen posten van vragen wordt heel sterk aangeraden. Dit verlaagt de drempel waardoor meer studenten vragen durven stellen. In de open vragen lezen we dat veel studenten bang zijn "domme vragen" te stellen die al hun studiegenoten kunnen lezen.

Concreet zou er dus een sjabloon/richtlijn aangereikt kunnen worden aan de lesgevers over hoe die fora het best te gebruiken. Ook studenten zouden enkele richtlijnen kunnen krijgen over hoe met die nieuwe tool om te springen. Een andere

tip om het gebruik van de fora te optimaliseren is om een snelkoppeling naar een relevant forum per les of leerinhoud aan "content/inhoud" toe te voegen.

Doordat er in alle vakken veel documenten en dergelijke online worden geplaatst, verliezen studenten snel het overzicht in alle meldingen. Ze suggereren daarom dat docenten een **aankondiging** plaatsen wanneer iets belangrijks, zoals een opdracht, proefexamen of test, online wordt gezet. Anderen zeggen dan weer dat een overvloed aan aankondigingen een averechts effect heeft. Niet elke bijkomende tekst of dergelijke heeft dus een aankondiging nodig en belangrijke informatie kan gebundeld worden in één aankondiging.

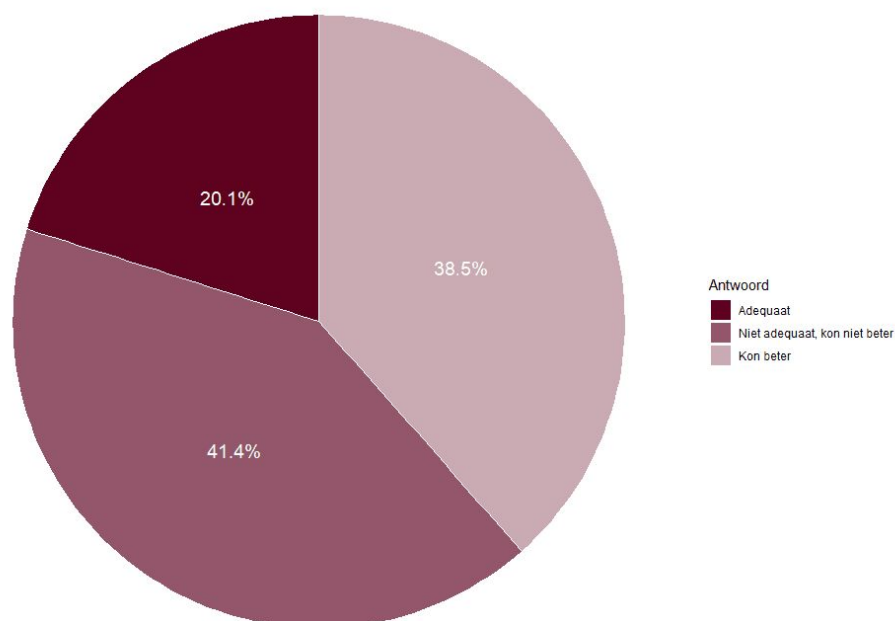
Studenten stellen zich ook vragen bij de **privacy** op Ufora, zeker wanneer alles online doorgaat. Zo vragen ze zich af of docenten kunnen zien welke bestanden iemand opent en in welke mate die informatie wordt gebruikt en waarom. Er wordt bijvoorbeeld een individueel geval aangehaald waarbij een docent geen opname online zou willen plaatsen als X procent van de studenten een document niet heeft gelezen. Ook andere studenten geven in de open vraag aan dat het niet wenselijk is dat docenten deze info kunnen gebruiken en zo ook misbruiken. Inzake privacy op Ufora verwijzen we ook graag naar de gedragscode onderwijsdata aan de UGent die goedgekeurd werd op de Onderwijsraad van 8 oktober 2020.

6. Stage

Door de code rood vorig jaar werd de stage bij de studenten afgelast. Bij een deel van de studenten werd de stage uitgesteld, bij een ander vervangen door een taak en bij nog een ander deel werd de vrijwillige stage volledig afgelast. De meningen over de verschillende opties zijn verdeeld. Een volledig afgelast stage wordt door de meeste studenten niet verkozen. Zij missen zo namelijk belangrijke vaardigheden en competenties. Het uitstellen van een stage heeft het voordeel dat de studenten wel praktijkervaring kunnen opdoen. Dit moet dan wel mogelijk zijn binnen het academiejaar, een studieduurverlenging is niet wenselijk.

Ook een stage vervangen door een **taak** wordt door de meeste studenten niet verkozen. Een taak is een bijkomende werklust in de sowieso veranderende en onzekere tijden. Bovendien oefen je met een taak nooit dezelfde vaardigheden die je op het werkveld zou oefenen. De taken waren volgens de meeste studenten ook niet relevant of adequaat. De beste optie lijkt dus het laten doorgaan van de stage (in aangepaste vorm) of het uitstellen van de stage binnen hetzelfde academiejaar.

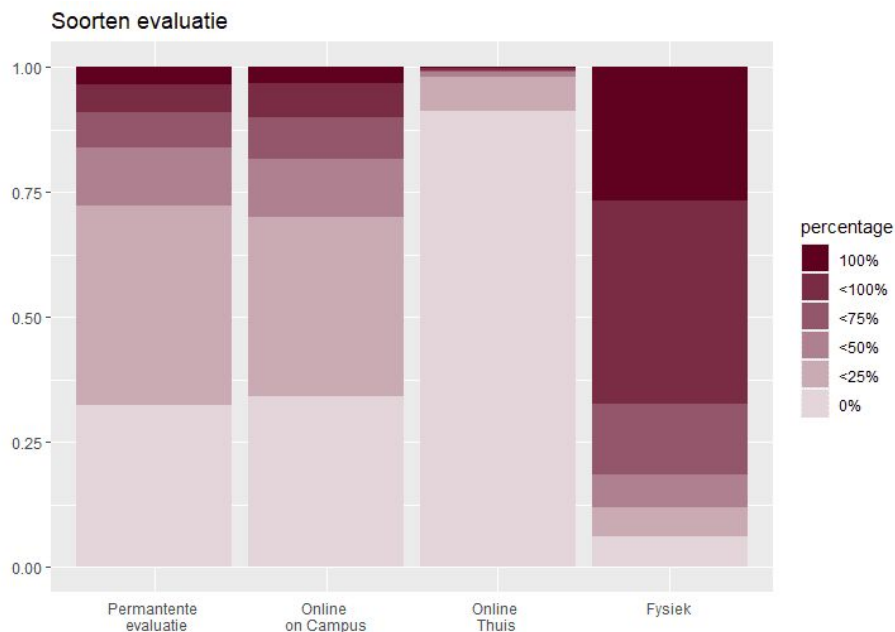
Opdracht vervangtaak

Figuur 7. Vond je dat de vervangtaken adequaat waren?

7. Evaluaties

Volgens de enquête in juli-augustus hadden de meeste studenten die de enquête invullen fysieke examens. De verhouding permanente evaluaties en online examens zijn redelijk gelijk verdeeld. Online examens on campus hadden de studenten die de enquête invullen bijna nooit omdat dit voornamelijk studenten met een bijzonder statuut waren of studenten die een uitzondering vroegen.

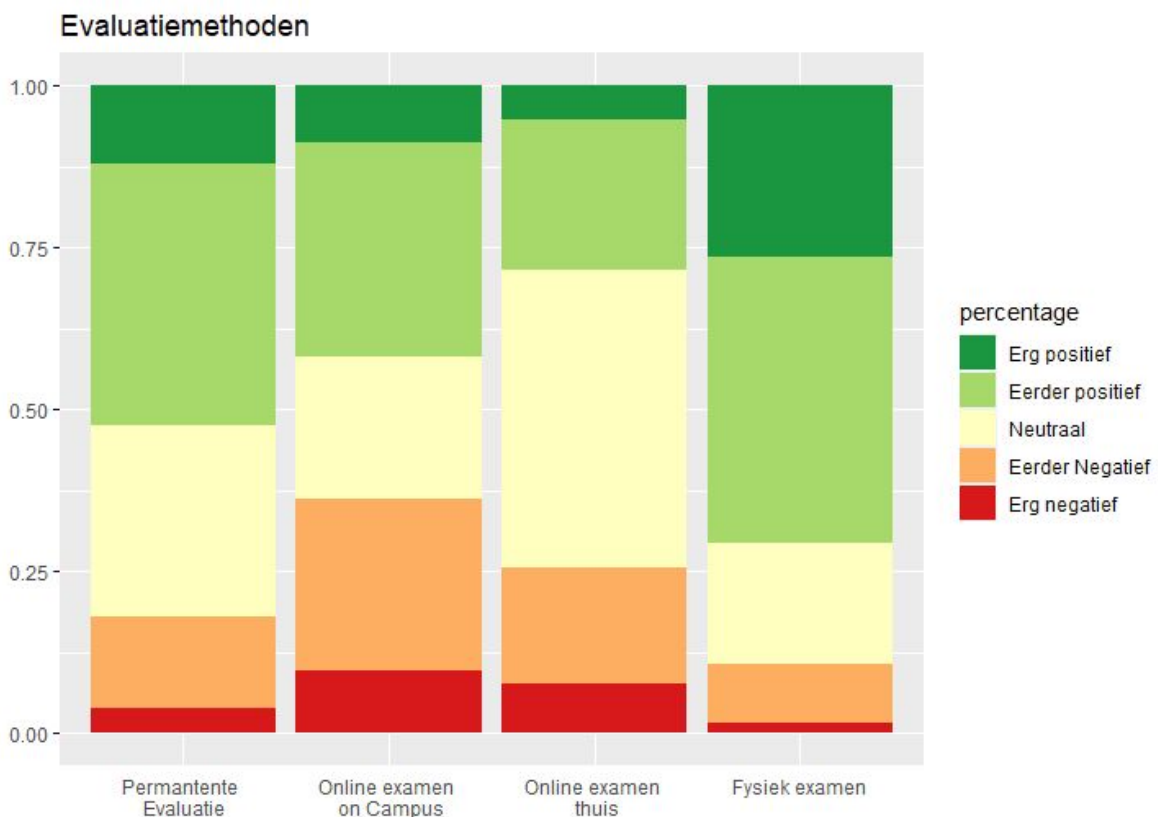
Figuur 8. Hoeveel procent van je evaluaties verliepen volgens de volgende methoden?

Wat betreft de **ervaringen** met die verschillende evaluatievormen zijn de meningen verdeeld. Al zijn er wel enkele algemene tendensen. Zo zien we in de vraag met likertschaal dat de bevindingen over de **fysieke examens** positief zijn. Ook in de open vragen zien we vaak terugkomen dat de studenten een examen “in normale vorm” op de campus verkiezen. Er is geen stress voor falende technologie, studenten zijn de examenvorm gewoon en het is een kans om studiegenoten nog eens (op afstand) te zien. Andere studenten schrijven echter dan weer dat de angst op besmetting bij die examens on campus te groot was.

Ook over de **permanente evaluatie** ter vervanging van een examen in juni zijn de studenten positief. In de open vraag schrijven de studenten dat deze vervangende opdrachten de stress tijdens de examens doet verminderen. Bovendien is het minder een momentopname waardoor je als student beter je vaardigheden kunt tonen. Een ander deel schrijft dan weer in de open vraag dat deze taken de werklast tijdens het jaar verhoogt. Online lessen vragen sowieso al meer moeite, tijd en plannen. Extra taken op punten zorgen daarbij voor extra druk. Een kleiner deel schrijft ook dat taken het moeilijker maken “goed te scoren”. Op een taak is het moeilijker die

perfecte score na te streven aangezien het minder over kennis maar eerder over vaardigheden gaat, die zijn nooit perfect.

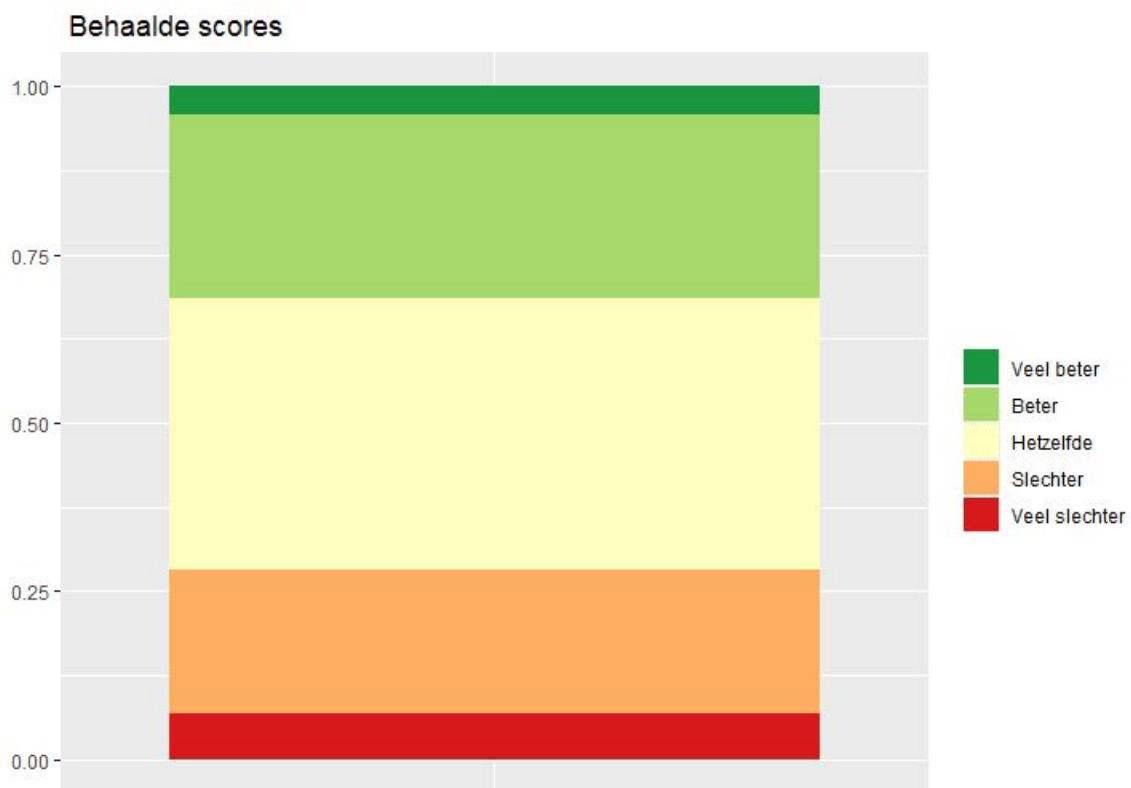
Over **online examens** (we hebben geen onderscheid gemaakt tussen soorten examenvormen) zijn studenten minder positief, al is een meerderheid nog steeds eerder positief dan eerder negatief. Het verschil is echter klein. Wanneer we de open vragen bekijken zien we dat deze negatieve ervaring verschillende oorzaken heeft. De stress voor technische storingen overheerst duidelijk. Studenten schrijven dat ze niet alleen een angst voelden voor het examen zelf, maar daarbij ook stress voelden voor allerlei haperingen. Ook de angst daarbij ten onrechte beschuldigd te worden van fraude komt daarbij meermaals naar voren. Een andere reden is omdat deze examenvorm vaak andere soorten vragen heeft dan een fysiek examen. Studenten halen aan dat deze onwetendheid voor extra druk zorgt. Ze schrijven ook dat ze het niet gewoon zijn om online examens af te leggen en niet weten wat ze moeten verwachten. Ze weten niet of ze terug kunnen keren naar vorige vragen, wat er gebeurt als de tijd op is...

Figuur 9. Hoe ervaarde je elk van de volgende evaluatiemethoden? (zowel op het vlak van onderwijs kwaliteit, werklast als welzijn)

Wat betreft de **resultaten** zien we dat de meeste studenten dezelfde resultaten behaalden als in normale omstandigheden. De verhouding van slechtere/betere

resultaten lijkt ook relatief gelijk verdeeld. Toch wordt dit door veel studenten genuanceerd in de open vragen. Ze schrijven dat hun punten dan wel gelijk of beter zijn ten opzichte van voorgaande semesters, maar dat dit ten koste ging van hun mentale gezondheid. De studenten halen aan dat ze veel meer moeite moesten doen dan normaal om dergelijke resultaten te behalen. Ze wijzen erop dat er dan ook niet vanuit mag gegaan worden dat een online semester eigenlijk wel meevalt. Volgens hen geven de resultaten een foutieve indicatie dat het de studenten wel gelukt is. Bovendien wijzen andere studenten erop dat vooral de studenten met een goede thuissituatie betere resultaten behaald zullen hebben. Die studenten konden zich volledig toewijden op hun studies, terwijl andere studenten net te maken kregen met de zorg voor inwonenden, geldzorgen, mentale problemen...

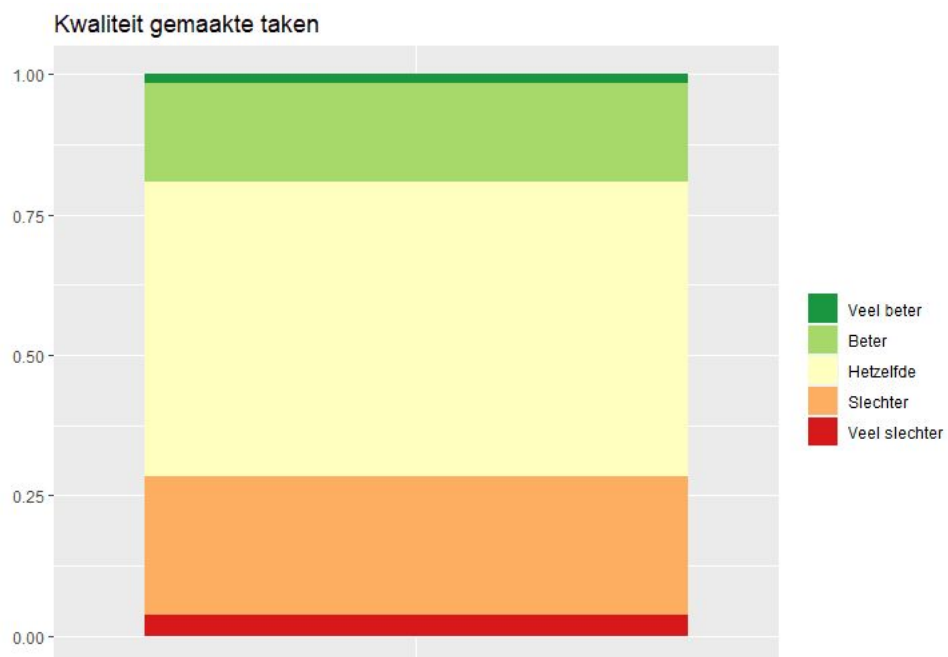

Figuur 10. Heb je het gevoel dat je dit semester betere of slechtere punten hebt behaald in vergelijking met normale omstandigheden?

Ook wat betreft de **kwaliteit** van ingeleverde taken en examens zien we weinig verschil. De overgrote meerderheid duidt aan dat de kwaliteit gelijk is met andere jaren. Toch zien we ook dat een kleiner deel merkt slechtere kwaliteit te hebben geleverd dan normaal. Dit zien we ook in de open vragen terugkomen. Een deel van de studenten schrijft dat de professoren milder waren en daardoor makkelijkere opdrachten of examens gaven. Een kleiner, maar ook belangrijk, deel schrijft dat ze bang zijn hiermee hun vaardigheden niet voldoende te hebben kunnen oefenen. Enkele studenten zijn ook bang dat ze hierdoor zullen afgerekend worden op de

arbeidsmarkt. Ze vrezen gezien te worden als “die corona generatie” waarover in de pers en media meermaals is opgeroepen tot corona-checks en mildheid.

Figuur 11. Heb je het gevoel dat je dit semester betere of slechtere punten hebt behaald in vergelijking met normale omstandigheden?

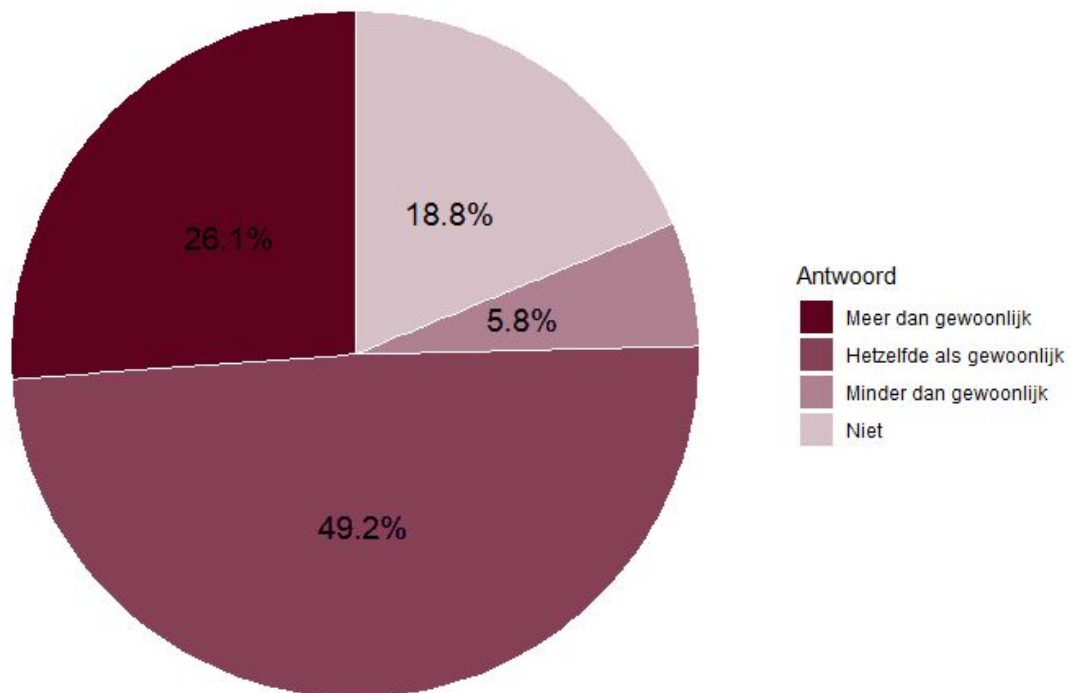
8. Positief verschil code rood op resultaten

Het duidelijkste verschil dat studenten ervoeren tijdens de vorige code rood, die toen plaatsvond tijdens een nationale lockdown is het hebben van **meer tijd**. Dit heeft verschillende oorzaken, (pendel)studenten verliezen geen tijd met verplaatsingen naar campus, activiteiten en sporten zijn volledig afgelast en er kan niet meer afgesproken worden met vrienden of familie. Ook afgelaste verplichte practica hebben een positieve invloed op het tijdsschema van de studenten. Studenten nuanceren dat gevoel van meer tijd wel en merken op dat dat vaak gepaard gaat met een **achteruitgang op vlak van mentaal welzijn**.

Doordat studenten meer tijd hebben, kunnen ze hun dagen ook makkelijker **zelf plannen**. De studenten geven in de enquête aan dat dit een grote impact heeft gehad. Ze kunnen studeren op hun meest productieve uren en dankzij leerpaden en lesopnames kunnen ze zelf kiezen hoeveel tijd ze aan welk vak besteden. Een kleiner aantal studenten haalt daarbij ook aan dat het voor hen makkelijker is als al het lesmateriaal op voorhand online wordt geplaatst. Die studenten hebben de leerstof in de Paasvakantie afgewerkt om nadien aan de blok te starten. Een ander deel volgt liever het reguliere lesschema. Bij beide groepen speelt het gevoel van vrijheid en zelfstandigheid en het zelf kunnen plannen een grote positieve rol.

Dat zelf plannen wordt deels mogelijk gemaakt door de **lesopnames**. Een eerste positieve verschil is dat studenten die kunnen bekijken wanneer ze willen. Daarnaast halen de studenten ook aan dat het een groot pluspunt is dat die lesopnames gepauzeerd, vertraagd of versneld kunnen worden. Ze pauzeren de video om de leerstof te herhalen, eens iets op te zoeken... en ervaren dat ze tijdens het studeren al meer verwerkt hebben tijdens de lessen. Op die manier vinden ze de lesopnames net actievere lesvormen waarbij de leerstof vlotter wordt verwerkt dan live lessen.

Een vierde verschil is de **corona-check, andere examenvorm en/of mildere verbetering**. Studenten hebben het gevoel dat de examens anders in elkaar zaten dan in normale omstandigheden en dat er op een mildere manier werd verbeterd. Een deel van de studenten denkt dat hun hogere punten daardoor verklaard kunnen worden. Ook het vervangen van examens door meer permanente evaluatie heeft volgens een deel van de studenten een positieve impact. De score is op die manier minder een momentopname en toont een duidelijk leerproces.

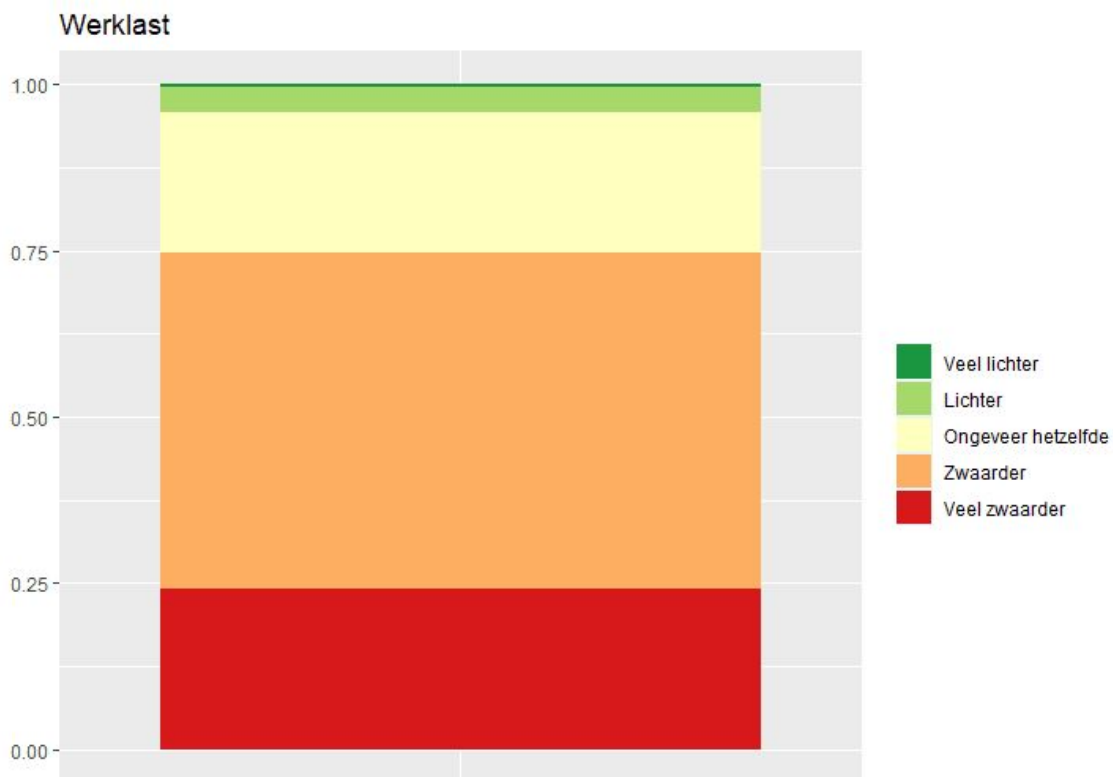
Figuur 12. In welke mate heb je mildheid van de proffen ervaren?.

Die veranderde les-en examenvormen gaan ook gepaard met een veranderende **prestatiedruk en stress**. Voor sommigen is die druk toegenomen, voor anderen dan weer afgenomen. Doordat de studenten zelf konden plannen en meer tijd hadden, voelde een deel van de studenten minder druk. Door de nieuwe situatie en onduidelijkheid zeggen andere studenten dan weer dat een hogere prestatiedruk aan de basis ligt van hun hogere resultaten.

Een laatste positieve invloed die studenten zouden zien in een code rood is het hebben van extra **studieruimtes of de mogelijkheid om samen te studeren**. Een deel van de studenten haalt aan dat ze thuis geen goede studieplek hebben om te kunnen studeren of dat ze sociaal contact nodig hebben om goed te kunnen werken.

9. Negatief verschil code rood op resultaten

Bij de negatieve impact wordt vooral de achteruitgang van het **mentaal welzijn** aangehaald. Dit heeft verschillende oorzaken. Een eerste (op willekeurige volgorde) is een te hoge werklust en stress. De studenten halen aan dat er door het gebrek aan fysieke lessen meer aan zelfstudie moet worden gedaan en dat er een hoge druk heerst. Doordat er **geen ontspanning** meer is voelt de volledige periode van maart tot juni aan als één lange blokperiode. Eens ontspanning nemen voelt dan aan als een regel overtreden waarbij steeds moet worden gestudeerd. Bovendien zijn er veel bijkomende taken door veranderende les- en examenvormen waardoor er ook meer werk is.

Figuur 13. Hoe ervaarde je de globale werklust vorig semester en tijdens de examens (met de corona maatregelen) ten opzichte van in normale omstandigheden?

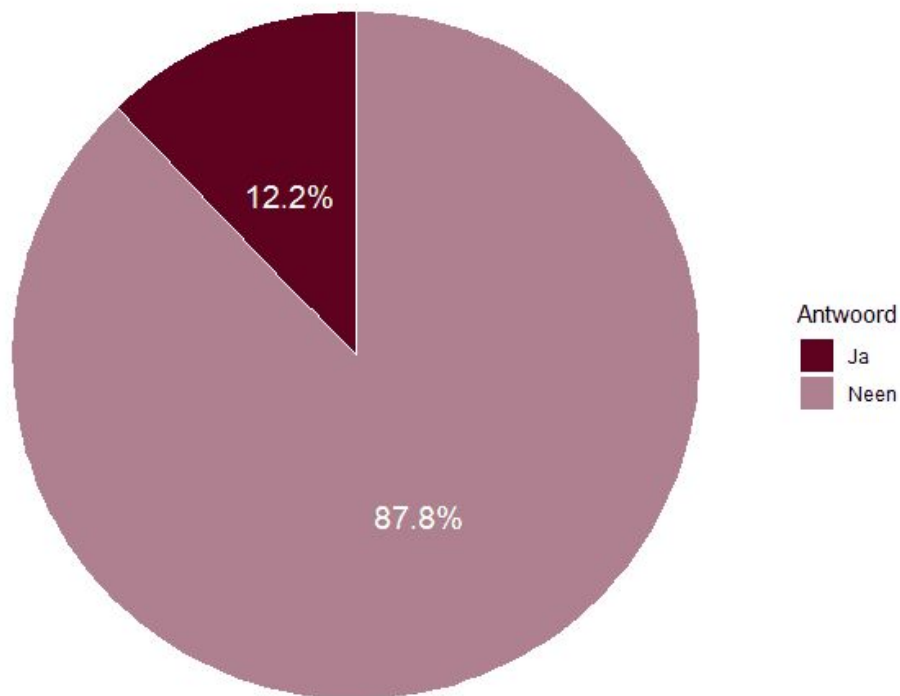
Door die stress en druk voelen studenten een grote vorm van prestatiedruk of faalangst. Hierdoor stellen ze het studeren nog meer uit, wat zorgt voor een vicieuze cirkel. De studenten halen aan dat door het gebrek aan sociaal contact ze die gevoelens niet makkelijk kunnen delen met medestudenten. Ook de stap zetten naar professionele hulp voelt in die periode te moeilijk volgens sommigen. Studenten kunnen ook nooit een echte pauze nemen doordat ze het gevoel hebben niets anders te kunnen of mogen doen dan studeren.

Een andere bron voor een verminderd mentaal welzijn is de **slechte thuissituatie en externe stress**. Er wordt door meerdere studenten aangehaald dat ze zich in een onveilige thuissituatie bevinden waardoor studies niet meer de eerste prioriteit zijn. Andere studenten schrijven hoe ze samenwonen met zorgbehoevenden en daardoor meer dan normaal tijd daarvoor moeten uittrekken. Ook de externe stress door het coronavirus zelf zorgde bij studenten voor angst- of depressieve gevoelens. Ze zijn bang om naasten te verliezen of om zelf ziek te worden. Ook de haast apocalyptische beelden op het nieuws zorgden voor een onwezenlijk gevoel bij de studenten waarbij het studeren bijzaak leek.

Bij het slechte welzijn sluit ook het gevoel van **eenzaamheid en isolement** aan. Het niet meer samen kunnen studeren, het niet zien van studenten in de les, het niet kunnen afspreken... heeft een grote impact gehad. Het gevoel van uitzichtloosheid waardoor studenten niet wisten wanneer ze wél weer anderen zouden zien heeft dat gevoel enkel versterkt. Lessen in kleinere groepen verbeterden het sociale contact in zekere zin wel, al was dat niet voldoende omdat dat ook geen echte ontspanning is. Studenten hebben nood aan ontspanningsactiviteiten met medestudenten of vrienden waarbij de nadruk niet op school ligt. Ook in de tweede en recentere enquête lezen we veel opmerkingen over studenten die bang zijn in eenzaamheid te vervallen.

Een andere factor die zorgt voor een negatieve impact was de **onduidelijkheid en onzekerheid** waarin studenten verkeerden. Het examenrooster was pas erg laat beschikbaar waardoor studenten niet wisten wat ze konden verwachten. Ook de nieuwe omstandigheden waarin examens plaatsvinden (nieuwe locaties, andere tijdstippen, wandelroutes..) zorgde voor veel stress. De studenten schrijven dat naast de stress voor het examen zelf er nu ook stress was voor het vinden van de plaatsen, het vergeten van een mondmasker... Andere studenten schrijven dat ze ook een grote angst voelden om op het examen zelf besmet te raken.

Ook over de **communicatie** kwamen opmerkingen van studenten. Ze schrijven dat hoewel er duidelijk inspanningen waren, de informatie niet altijd even transparant was. Dit gaat over allerlei zaken: het late examenrooster, wat er zou gebeuren met gemiste stage, hoe de tweede zit eruit zou zien... Ook bijvoorbeeld over de corona-check lezen we in de gesloten en open vragen vaak dat studenten hier verdere communicatie over misten. Studenten schrijven dat ze graag hadden geweten in welke vakken uiteindelijk de corona-check was toegepast en over hoeveel punten dat uiteindelijk ging. Het is belangrijk dat studenten dit weten zodat ze later bepaalde competenties nog kunnen bijschaven. Anders blijven ze in het ongewisse.

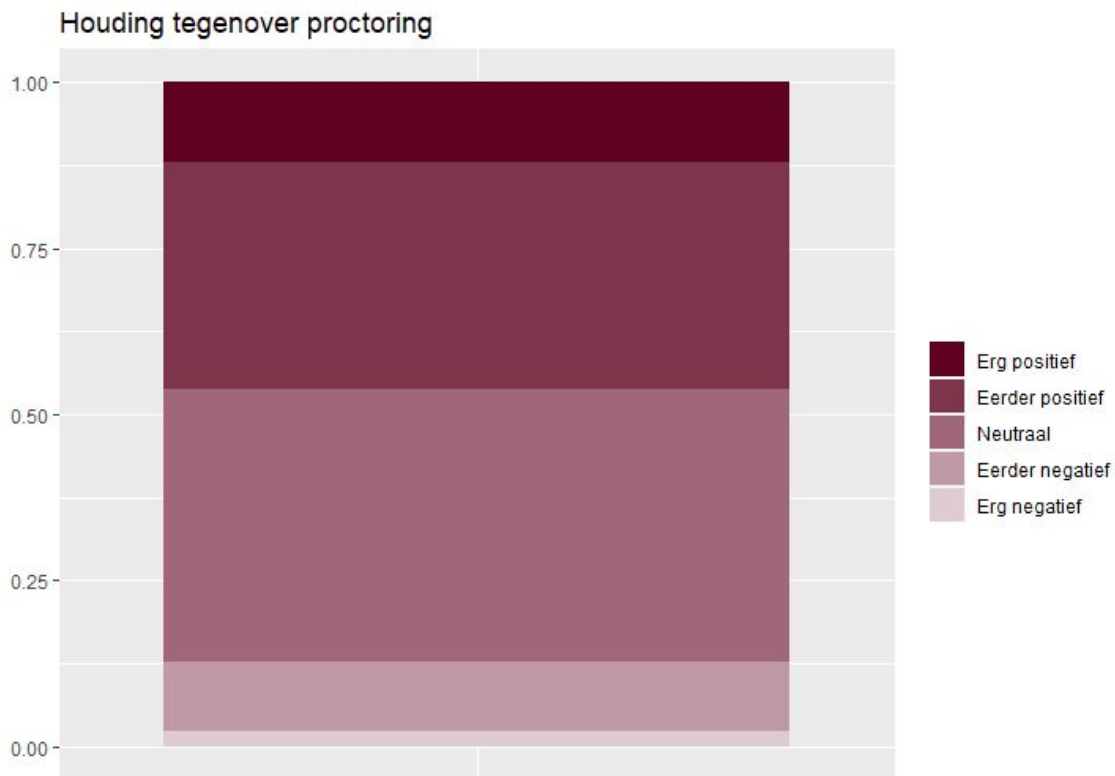
Figuur 14. Was je op de hoogte of jouw resultaat al dan niet onderhevig was aan de Corona Check?

Bij de **online examens** was de angst voor het onbekende mogelijk nog wat groter. Studenten hadden schrik voor technische problemen en ondanks de duidelijke communicatie waren ze bang dat ze niet gingen weten wat te doen bij problemen. Ook de gevallen van fraude zorgden voor extra stress. Studenten waren bang 'per ongeluk' fraude te plegen of regels te overtreden, bijvoorbeeld door een boek in hun kamer te vergeten. Ook het feit dat je bij veel examens online niet terug kunt gaan naar vorige vragen en dergelijke zorgde voor een nieuwe stressvolle dimensie.

Bovendien waren deze online examens vaak aangepast met **maatregelen tegen fraude**. Dit zorgde voor nieuwe examenvormen of bijkomende stress. Een derde van de studenten duidde aan dat dit een negatieve impact had. Een derde duidde aan dat dit niet van toepassing was, een derde had noch een positieve noch een negatieve invloed. In de open vragen lezen we dat deze impact vooral te wijten was aan minder tijd op de online examens. Ook andere maatregelen, zoals de "clicks" die zouden bijgehouden worden op je scherm zorgden voor een negatieve impact. Studenten schrijven dat ze bang waren per ongeluk iets fouts te doen.

Ook tegenover de **tools die fraude moesten tegengaan** waren studenten eerder negatief. In de open vragen zien we dat studenten zich vragen stellen bij de rechtmatigheid daarvan en het privacy-vraagstuk. Zo stellen ze zich de vraag of het

nodig is dat een student zijn/haar volledige kamer moet tonen tijdens een mondeling examen.

Figuur 15. Hoe sta jij tegenover proctoring software (i.e. software die automatisch controleert op fraude)?

Ook bij de **online lessen** zelf speelde het technische aspect sommige studenten parten. Zo halen ze aan dat het ook voor de docenten een grote omschakeling was waardoor er dingen zijn misgelopen en de lessen niet optimaal verliepen. Zo bleek bij lesopnames het bord niet mee gefilmd te zijn, werden online lessen door problemen verzet en was er overlap, konden studenten door eigen technische problemen niet meevolgen... Dit zorgde voor erg veel stress. Ook de hoeveelheid aan platformen was een bijkomende werklast. Studenten zeggen dat ze veel tijd verloren om de verschillende kanalen en aankondigingen op te volgen.

De **nieuwe lesvormen** zorgden in het algemeen voor een extra druk. De studenten halen aan dat ze plots heel snel moesten wennen aan een nieuwe manier van lesgeven en leerstof verwerken. Voor verschillende studenten was het moeilijk zich aan te passen en ze halen aan dat ze nood hebben aan fysieke lessen als hulp. Het gaat in dat geval vooral om de interactieve lesvormen en practica die nodig zijn om de leerstof in te oefenen. Ze schrijven dat ook niet alle docenten zorgen voor kwalitatieve lessen en dat er soms werd terug gegrepen naar opnames van vorige jaren.

Doordat de lessen allemaal online plaatsvonden, konden er ook **geen vragen** gesteld worden. De drempel naar emails voor kleine vragen is volgens verschillende studenten te hoog en discussiefora zijn niet steeds beschikbaar.. Normaal worden kleine vragen in de pauze van de les gesteld, maar dat kan niet meer door de online lessen. Door de grote chaos hadden ook docenten vaak geen tijd om te antwoorden op mails. De vragensessies op het eind van het semester waren volgens de studenten te laat en vormen een grote drempel voor 'kleinere' vragen. Ook bijvoorbeeld tijdens livestreaming moet duidelijk zijn of en hoe vragen gesteld kunnen worden. Een andere optie is om studenten in kleinere groepen te verdelen of in break-out rooms te steken. Studenten kunnen zo ook met elkaar aftoetsen wat onduidelijk is, waardoor de drempel wordt verlaagd.

Een ander gevolg van de veranderende les- en examenvormen is dat er **meer taken en opdrachten** kwamen ter aanvulling of vervanging. Daardoor ervaren studenten een hogere druk. Daarnaast werden ook veel deadlines verplaatst door de veranderende onderwijs- en evaluatiemethodes. Hierdoor kwam er ook veel werk bij om alles in te plannen. Deadlines kunnen bijvoorbeeld via een opleidingscommissie op elkaar afgestemd worden of er kan de mogelijkheid geboden worden om bepaalde deadlines te verschuiven voor een haalbare planning. Zeker nu is dit een interessante piste omdat bepaalde evaluaties uitgesteld worden naar december en de inhaalweek.

Een laatste negatieve factor is het gebrek aan **motivatie**. Studenten halen aan zich minder verplicht te voelen om te studeren waardoor ze meer uitstellen. Hoewel sommigen net meer prestatiedruk voelden, halen anderen net het gebrek aan tijdsdruk aan. Dit komt deels door het gebrek aan sociaal contact, deels door voortdurend achter een scherm in dezelfde ruimte zitten.

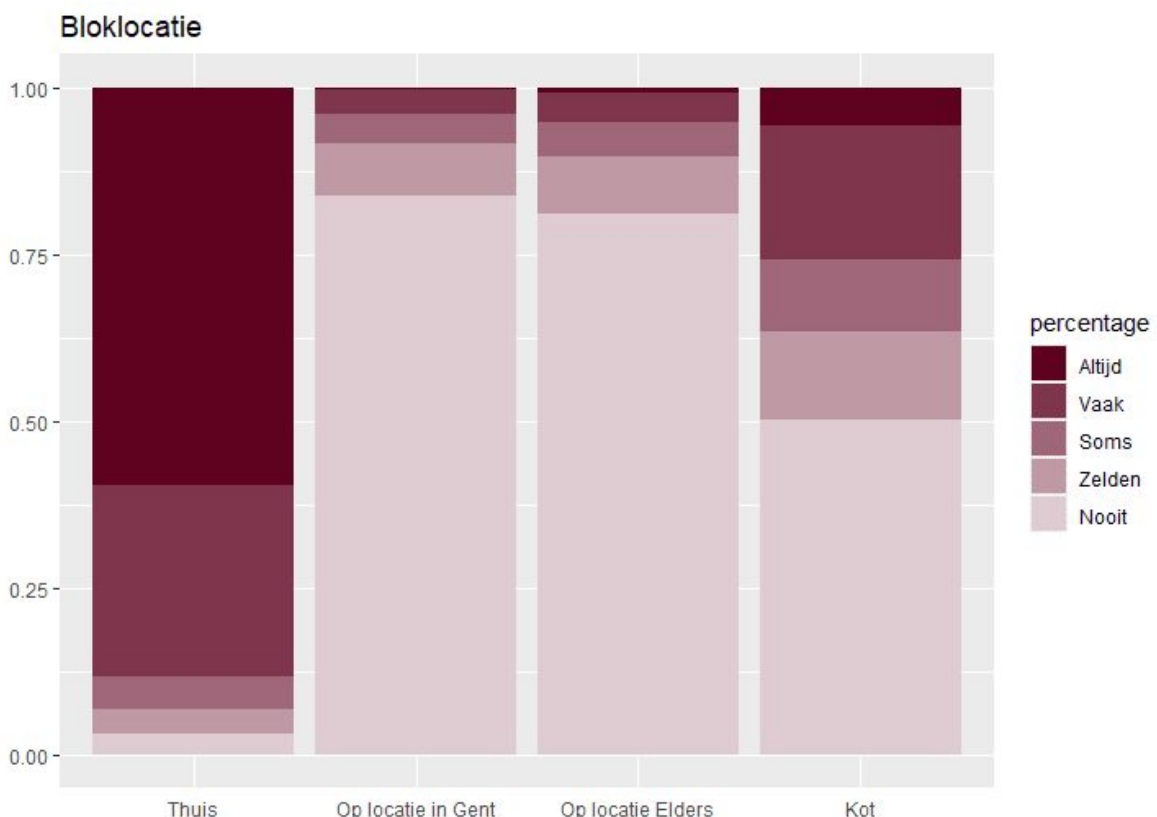

Figuur 16. Hoe was je studieattitude in vergelijking met normaal?

10. Studie- en werkplekken

Bij het afnemen van de eerste enquête waren de studie- en werkplekken zoals we die dit jaar kennen nog niet in gebruik. Wel werd er toen gepeild naar de [blokmap](#) van de Gentse Studentenraad en de locaties waarop studenten studeerden. In de examenperiode die volgde op de strenge lockdown studeerden de meeste studenten thuis, een minderheid op kot. Er werd zelden op andere locaties gestudeerd. Wanneer we de open vragen lezen, zien we dat dit eerder een kwestie van moeten dan willen was. Studenten halen aan dat ze zeer sterk behoefte hadden aan een studieplek buitenshuis, maar dat er door de strenge coronamaatregelen weinig opties voorhanden waren. De blokmap van de Gentse Studentenraad was bij de meeste studenten die de enquête invullen niet bekend (78,1 %).

Figuur 17. Hoe vaak heb je op de volgende locaties gestudeerd?

In de tweede enquête werd meer gefocust op de **studie- en werkplekken** die de UGent zelf oprichtte en aanbood. Daaruit blijkt dat de meerderheid van de studenten wel weet waar die plaatsen zich bevinden, maar 32,8 procent geeft toch aan niet te weten waar die studieplekken te vinden. De meerderheid (64,6 procent) blijkt echter geen gebruik te maken van deze plaatsen. De grootste reden (42,5 procent) die daarvoor wordt aangekaart is de afstand van kot/thuis/campus naar de plaatsen. Ook in de open vragen zien we daar opmerkingen over terugkomen. Daarbij sluit ook nauw aan dat studenten bang zijn om besmet te raken op die plaatsen (18,6

procent). Naast de afstand spelen ook de minder optimale openingsuren een rol (23,1 procent). Verder geven studenten ook aan dat ze eigenlijk geen nood hebben aan die plaatsen (33,5 procent).

De grootste motivatie om wél naar zo'n studie- en werkplek af te zakken is het sociale contact (73 procent) en het kunnen werken in groep met medestudenten (54,9 procent). Daarnaast geven studenten aan dat ze geen andere studielocatie hebben (41,8 procent) of dat ze zich thuis niet kunnen concentreren (8,2 procent). We zien ook dat de meerderheid de plaatsen niet alleen gebruikt om te studeren, maar ook om de gelivestreamde of opgenomen lessen te volgen.

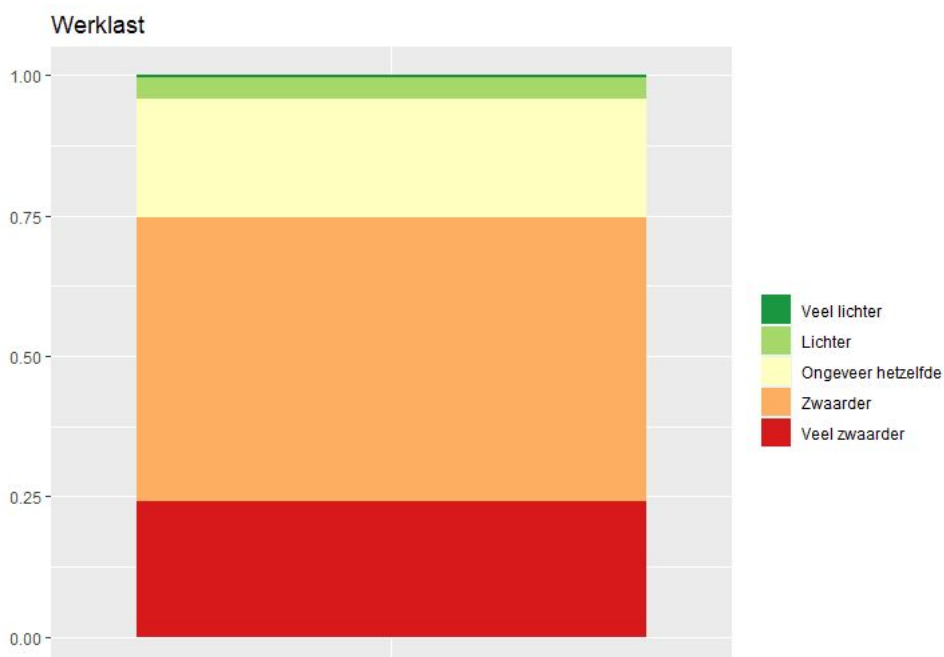
Wat betreft de logistieke omkadering van die **studie- en werkplekken** komen er wel nog wat opmerkingen binnen. Zo is het verschil tussen de stille ruimtes en groepsworkplekken niet volledig duidelijk. Dit beperkt enerzijds de studenten die niet in stilte kunnen studeren op de plekken waar het moet, of studenten die niet durven luidop overleggen waar het mag. Ook zijn er niet voldoende stopcontacten/verdeelsekkers. Er wordt ook voorgesteld om bijvoorbeeld toezichters in te zetten om de veiligheid te garanderen (minder risico op besmetting)

11. Mentaal welzijn

Zoals de vele open brieven en opiniestukken al hebben laten blijken, lijdt ook het mentaal welzijn van de studenten sterk onder de coronamaatregelen en de invloed daarvan op het onderwijs. Wanneer we de resultaten van de enquête bekijken zien we dat dit verschillende oorzaken heeft.

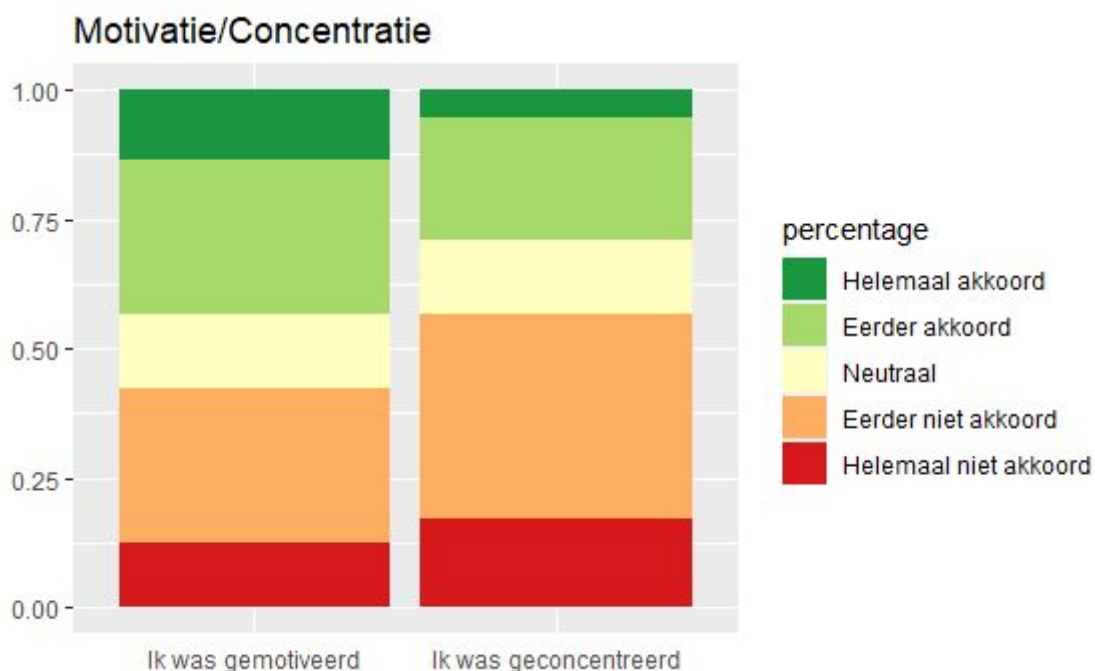
Een eerste factor die een grote invloed heeft op het mentaal welbevinden van de studenten is de **verhoogde werklust** die ze ervaren. In de resultaten zien we dat 75 procent van de studenten vindt dat online lessen in vergelijking met on campus lessen de werklust verhogen. Ook in de open vragen zien we die bevinding regelmatig terugkomen. Studenten schrijven dat de online lessen vaak extra voorbereiding vragen waardoor er meer werk voor en na de les is.

Bovendien wordt de interactie die fysieke lessen kenmerkt, vaak vervangen door bijkomende taken. Daarnaast is het volgen van online lessen **tijd- en arbeidsintensiever** schrijven de studenten. Die nieuwe werkvormen blijken het grootste struikelblok. Andere factoren die de werklust beïnvloeden zijn de beschikbaarheid van het materiaal en de moeilijkheid van het opstellen van een planning. Doordat het lesmateriaal soms vertraagd online komt en de lesopnames het reguliere rooster niet volgen of langer duren dan normaal, ondervinden studenten moeilijkheden bij het opstellen van een planning. Dit heeft een negatieve invloed op de werklust.

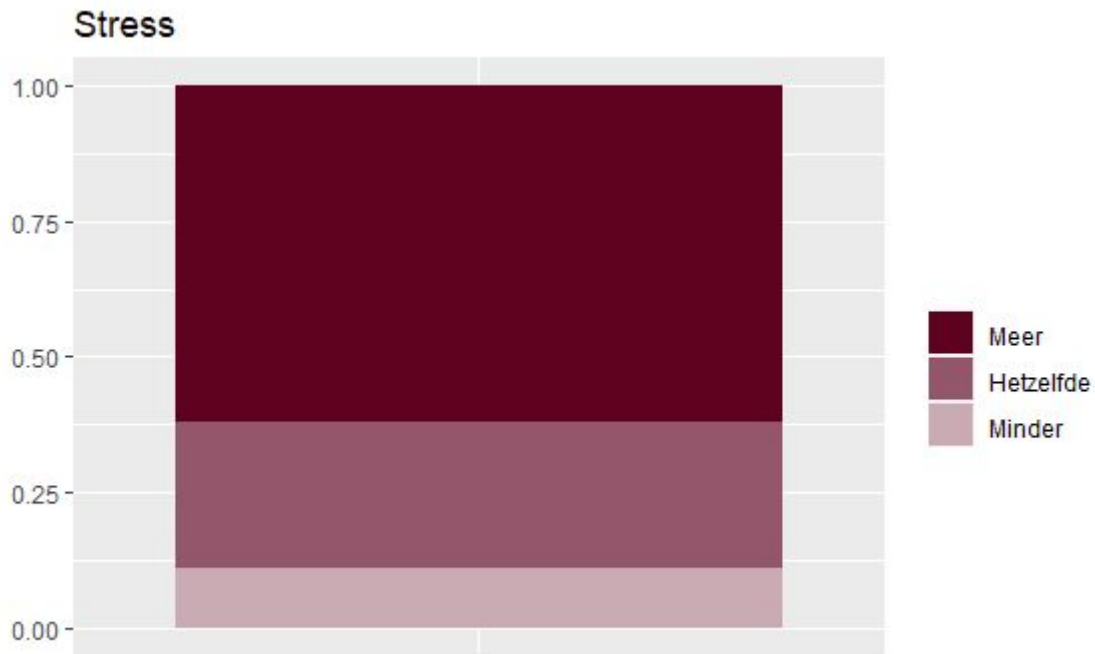
Figuur18. Hoe ervaarde je de globale werklust vorig semester en tijdens de examens (met de coronamaatregelen) ten opzichte van in normale omstandigheden?

Ook de **motivatie** en vooral de **concentratie** ging bij een aanzienlijk deel van de studenten achteruit. De motivatie werd vooral beïnvloed door een gebrek aan vooruitzichten en de uitzichtloosheid. Studenten schrijven dat ze het gevoel hadden al vanaf maart in een blokperiode te zijn beland waarbij ze wekenlang te hard moesten werken. Ook het gevoel te moeten studeren terwijl de nieuwsberichten blijven communiceren over een wereldwijde pandemie die het volledige land platlegde was moeilijk. Studenten schrijven dat studeren vaak even bijzaak was. Nog meer dan de motivatie ging de concentratie van de studenten achteruit. De grootste factor hiervoor was het gebrek aan afwisseling en pauze. Studenten schrijven dat het moeilijk is je dagenlang te concentreren zonder eens bij vrienden te kunnen ventileren of te ontspannen zoals je normaal doet. Ook de schermtijd heeft een nefaste invloed op de concentratie schrijven studenten.

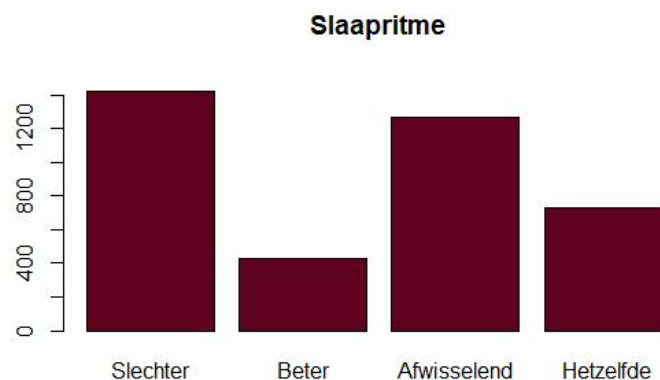
Figuur 19. Geef aan in hoeverre je akkoord bent met de volgende stelling: "Ik was voldoende gemotiveerd". en Geef aan in hoeverre je akkoord bent met de volgende stelling: "Ik kon mij voldoende concentreren".

Daarnaast geven studenten aan dat ze tijdens de coronapandemie en de daarbij horende onderwijsgerelateerde maatregelen een **verhoogde stress** hebben ervaren. De oorzaken hiervoor zijn uiteenlopend. Er is enerzijds de stress voor het coronavirus en zelf en anderzijds kampten de studenten ook met meer schoolstress. Door de veranderde werkvormen was er meer werklast en meer onzekerheid over hoe de examens eruit zouden zien. Studenten schrijven dat ze het gevoel hadden minder goed voorbereid te zijn dan anders, hoewel ze eigenlijk meer tijd doorbrachten achter hun bureau. Ze voegen daarbij toe dat ze het gevoel hadden nooit rond te raken.

Figuur 20. Hoe ervaarde je stress in de voorbije examenperiode?

Naast de directe impact op puur onderwijsgerelateerd mentaal welzijn, zoals stress, concentratie en motivatie, zien studenten ook een algemene achteruitgang van hun welbevinden. Zo zien we dat bij een groot deel van de studenten hun **slaapritme** achteruitgaat tijdens het afstandsonderwijs. De redenen die daarvoor worden aangegeven zijn vooral het gebrek aan afwisseling, het niet hebben van pauzes en de stress. Bij deze enquête was er echter geen definitie van slaapritme, de studenten zullen dit dus allemaal anders hebben geïnterpreteerd. Hoe dan ook blijkt dat in elke interpretatie studenten aan achteruitgang hebben waargenomen. Het is aangeraden hier in vervolgenquêtes of onderzoeken dieper bij stil te staan.

Figuur 22. Hoe zou je je slaapkwaliteit omschrijven sinds de lockdown midden maart?

12. Concrete suggesties

12.1 Practica

- Voor veel opleidingen zijn **praktijklessen** onvervangbaar. Studenten halen aan dat ze bang zijn bepaalde vaardigheden niet voldoende te hebben kunnen oefenen. Ze vragen daarom dat practica of oefenlessen wel fysiek kunnen blijven doorgaan en niet vervangen worden door een (minderwaardig) online alternatief.

12.2 Mentaal welzijn

- Voor veel studenten is de **eenzaamheid** een van de grootste struikelblokken geweest. Ze vragen of hier in de mate van het mogelijke rekening mee gehouden kan worden bij universitaire beleidsbeslissingen en dat dit niet vergeten wordt. Dit bijvoorbeeld, en vooral, in de vorm van studieplaatsen. Ook verenigingen en opleidingen kunnen worden ondersteund als brug tussen studenten.
- In het algemeen zeggen studenten dat hun **mentaal welzijn** sterk achteruit is gegaan. Ze vragen hiervoor begrip van de docenten en UGent zelf. Dit in de vorm van steunmaatregelen of meer flexibele regels rond deadlines en taken. Ook psychologische hulp wordt gevraagd.
- Omwille van het sociale contact vragen studenten of **verenigingen**, binnen de mate van het mogelijke, activiteiten mogen blijven organiseren. Volgens de studenten is dit belangrijk om eenzaamheid zoveel mogelijk te beperken.

12.3 Communicatie

- In code rood is online communicatie cruciaal. **Te veel aankondigingen** doen echter het overzicht verliezen. Beperk het aantal aankondigingen vanuit de UGent/faculteiten/monitoraten. Noodzakelijke info is uiteraard belangrijk, maar er moet niet elke dag gepost of gemaïld worden. Bovendien is die info vaak maar voor een deel van de studenten relevant. Daarom wordt best ook de optie bekeken of specifieke doelgroepen via Ufora aangeschreven kunnen worden..
- De **bemoedigende boodschappen** van de UGent waren vriendelijk, maar waren voor veel studenten te veel. Ze hadden vooral nood aan concrete informatie en de bemoedigende woorden zorgden louter voor een nieuwe aankondiging in de stroom aan mails. Er moet dus opgelet worden dat de goedbedoelde mails niet verkeerd aankomen en goed afgestemd worden met de aankondigingen die belangrijke en relevante info bevatten.

- Ook voor lesgevers is het belangrijk dat ze niet elke update in een aparte aankondiging plaatsen. Het is beter die informatie te bundelen. Tegelijk is het belangrijk dat die **aankondigingen wél gebruikt** worden door onderwijzend personeel. Het is vaak het enige communicatiekanaal tussen studenten en docenten.

12.4 Organisatie digitale lesvormen

- Bij het **discussieforum** is het belangrijk dat de verwachtingen duidelijk worden gecommuniceerd: zal de docent de vragen beantwoorden of moeten studenten elkaar helpen? Tot wanneer kunnen vragen gesteld worden? Omdat zo'n forum snel overzichtelijk wordt, is het ook wenselijk dat daar een duidelijke indeling in zit. Ten slotte vragen studenten dat het mogelijk zou zijn om anoniem te posten (de docent in kwestie kan dat aanduiden op ufora).
- Docenten moeten voldoende ondersteund worden om **kwaliteitsvolle lessen** te kunnen aanbieden. Sommige studenten klagen dat sommige docenten opnames van het vorige jaar online plaatsen zonder meer. Zij vragen dat er voldoende ondersteuning wordt geboden en het geen zelfstudie wordt. Dit kan in de vorm van feedback tijdens het semester, duidelijk en ondersteunend materiaal...
- Het aanbieden van **lesopnames** wordt door de studenten erg gewaardeerd. Dit vooral bij opnames van de livestreams. Zo kunnen studenten de lessen inplannen wanneer ze willen of de lessen versnellen/-,vertragen of pauzeren wanneer nodig.
- Ook in code rood vragen de studenten **afwisseling**. Hoewel een deel van de studenten door eigen gezondheidsredenen niet naar de campus kan/wil komen, vraagt een ander deel dat online lessen in de mate van het mogelijke worden afgewisseld met fysieke praktijklessen. Doordat niet iedereen on campus kan komen, worden deze praktijklessen bij voorkeur niet verplicht.
- Er wordt gevraagd of **livestreams op het reguliere moment** kunnen worden uitgezonden. Studenten schrijven dat ze soms overlap hebben door vakken die worden verzet.

12.5 Organisatie onderwijs

- **Tests en opdrachten** hebben een dubbele reactie. Wanneer die taken niet op punten staan en louter dienen als oefening is de reactie voornamelijk positief. Studenten vragen namelijk tussentijdse feedback zodat ze weten waar ze moeten bijsturen. Bij taken die wel op punten staan vindt een deel dat het de stress tijdens de examens vermindert, terwijl een ander deel vindt dat het de werklast tijdens het jaar verhoogt en moeilijker maakt "goed te scoren". Het is

dus belangrijk dat er niet blind naar periodegebonden evaluatie wordt gegrepen, maar dat dit een weloverwogen beslissing is.

- Studenten halen aan dat de **werklast** door de online lessen stijgt. Die nieuwe vorm van les volgen vraagt een grotere vorm van concentratie en gaat vaak gepaard met extra voorbereidend werk of bijkomende taken. Hoewel actieve verwerking belangrijk is, mag de werklast voor de student niet hoger worden dan normaal. Een suggestie is daarom dat opleidingscommissies en onderwijzers onderzoeken welke vormen van taken welke werklast met zich meebrengen. Zo is er beter zicht op de verhoudingen taak-werklast en kan het onderwijzend personeel deze pedagogische achtergrond gebruiken bij het organiseren van hun onderwijs.
- Doordat online lessen **vermoeiender** zijn, vragen studenten of het mogelijk kan zijn de lessen online korter te maken. Dit vermijdt vermoeide ogen en beperkt de werklast en vermoeidheid.
- In die mate vragen de studenten ook dat de **deadlines** meer op elkaar worden afgestemd binnen de opleidingen. Zeker wanneer veel vakken inzetten op evaluaties doorheen het semester.
- Voor studenten is duidelijkheid in deze verwarrende tijden cruciaal. Het is dus aangeraden dat er wordt gestreefd naar **uniformiteit**. Dit zowel op vlak van het gebruik van Ufora als bij het livestreamen van lessen. Studenten moeten veel verschillende tools gebruiken wat niet steeds even overzichtelijk is.
- Hoewel de **zelfstandigheid** en het **zelf kunnen plannen** erg positief is, vragen studenten wel **structuur** waar mogelijk. Dit bijvoorbeeld door lesopnames niet (veel) te laat online te zetten. Zo kunnen studenten zelf kiezen of ze hun eigen planning maken of het reguliere lesrooster volgen.

12.6 Begeleiding en hulp

- Door het gebrek aan direct contact is het moeilijker voor studenten om **vragen te stellen**. Raad docenten aan om in de pauze van online lessen vragen toe te staan of stel het discussieforum open.
- Studenten zouden graag de mogelijkheid hebben om tussentijdse **feedback** te kunnen geven aan docenten. Sommige docenten geven bijvoorbeeld extra taken bedoeld als ondersteuning, die eigenlijk net meer werk vragen van de studenten. Ze vragen om tijdens het semester bijsturing te kunnen vragen aan docenten.
- Doordat de online lessen chaotischer zijn en er minder mogelijkheden zijn tot vragen stellen, vragen studenten **hulp en begeleiding** bij de hoe de evaluaties zullen verlopen. Vooral de verwachtingen voor de examens zijn lastig in te schatten. Ze vragen daarom dat er in de mate van het mogelijke proefexamens of leerstofoverzichten en dergelijke worden aangeboden.

12.7 Evaluaties

- Indien er weer een **corona-check** ingevoerd zou worden is meer transparante informatie wenselijk. Studenten halen aan dat het niet duidelijk is wat de voorwaarden zijn van die corona-check en of die effectief is toegepast. Het is voor studenten belangrijk om te weten op welke vlakken bijsturing nodig is en of dit geen probleem vormt voor toekomstige competenties.
- De corona-check is voor studenten niet voldoende indien de **verwachtingen** door het jaar niet worden aangepast. De stress en werkdruk blijven namelijk even hoog tijdens de blokperiode.
- Studenten vragen of er op tijd **informatie** kan komen over de **examens**. Nu is het nog vroeg, maar vorig semester was de communicatie vrij laat, wat normaal was naar de omstandigheden. Een echte voorkeur voor online of on campus examens lijkt er niet te zijn.
- De **online examens** zorgden voor veel onwetendheid en stress. Net zoals in fysieke lessen vaak proefexamens gehouden worden, kan het handig zijn dat studenten ook hun online examens eens kunnen oefenen. Het gaat dan niet enkel om de vragen, maar ook de vorm. Hoe zien de tools eruit, kan er teruggekeerd worden naar andere vragen... Zo weten studenten wat ze kunnen verwachten.

12.8 Studies- en werkplekken

- Het openstellen van **studieruimtes** is voor veel studenten belangrijk. Ze zijn dus vragende partij voor plaatsen om te studeren wanneer de lessen online doorgaan. In de open vraag van de tweede enquête komt dan ook veel de vraag dat de studieruimtes en bibliotheken open blijven voor alle studenten.
- Om het studeren te bevorderen vragen studenten dat er een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de types plekken. Zo weten studenten waar ze kunnen eten en ontspannen, waar ze samen aan taken kunnen werken of waar ze in stilte moeten en kunnen leren.

12.9 Andere suggesties

- Ook over de **financiële problemen** komen veel vragen en bezorgdheden. Het gaat dan bijvoorbeeld om een kot dat plots niet meer gebruikt kan/mag/moet worden, studenten die hun job verliezen, het moeten aankopen van nieuwe technologische middelen...
- Studenten vragen zich verder expliciet af of het nodig was als eerste universiteit naar **code rood** over te schakelen. Ze stellen onder andere voor of het bij verbeterende corona cijfers mogelijk zou zijn de keuze aan de

studenten te laten om de lessen thuis te volgen of op campus met strenge regels.

- In de recente enquête wordt extra aandacht gevraagd voor de **eerstejaars**. Zij zullen hun eerste examenperiode meemaken in een periode na online onderwijs. Bovendien vrezen sommigen van hen dat ze ook door het aangepaste secundaire onderwijs reeds een achterstand hadden opgelopen. Naast die studiebegeleiding vragen zij ook rekening te houden met het sociale aspect. Zij hebben vaak nog geen vrienden en online lessen maken het contact erg moeilijk.
- Tegelijk vragen **hogerejaars en** in het bijzonder **GIT- en schakelstudenten** om niet genegeerd te worden en niet alle aandacht op de eerstejaars te focussen. De hogerejaars kenmerken zich vaak door andere moeilijkheden zoals keuzevakken, bachelor- en masterproeven, stages... Ze vragen ook daar de nodige aandacht voor.
- **Schermtijd** beperken is een must. Dit kan voor problemen inzake concentratie en motivatie zorgen en kan op het einde van de dag leiden tot hoofdpijn, soms in combinatie met stress, onzekerheid en werkdruk.

13. Vijf belangrijkste aandachtspunten

Belangrijkste punten

- **Practica**
  - Laten doorgaan belangrijke practica voor verwerven essentiële (eind)competenties
  - Niet enkel de practica in de gezondheidswetenschappen
  - Nood aan kader om practica (zijn sowieso vaak in kleine groep) in veilige omstandigheden door te laten gaan. Mits goede regels kan een practicum georganiseerd worden in een gecontroleerde en veilige omgeving
- **Mentaal welzijn en eenzaamheid**
  - Voorzie voldoende hulp van studentenpsychologen en monitoraten en maak duidelijk hoe die te bereiken.
  - Zet in op warm@ugent (maar niet te veel aankondigingen)
  - Let op verhoogde werklast door online lessen
- **Bloklocaties voorzien**
  - Studenten willen buitenshuis kunnen studeren.
  - Deze plekken hebben best goede wifi, voldoende stopcontacten, goede temperatuur...
  - Ruime openingsuren
  - Duidelijke distinctie in het type ruimte (stil, praten, eten)
- **Duidelijkheid**
  - Geen veelvoud aan aankondigen of "inhoudsloze" mails
  - Communicatie eerst naar studenten ipv pers
  - Duidelijkheid waar laatste richtlijnen te vinden zijn, duidelijke communicatie
  - Uitleggen waaróm (zoals nu bij code rood is gedaan)
  - Op tijd, zo snel mogelijk voor zover steeds veranderende maatregelen dat toelaten
  - Duidelijk **overzicht aanspreekpunten** op alle vlakken
    - Vakken: hoe en wanneer vragen stellen aan docenten?
    - Wat met klachten?
    - Wat met nood aan bijzonder statuut door corona, financiële hulp, psychologische problemen...
- **Kwaliteitsvolle haalbare lessen**
  - Niet enkel pure lesopnames van vorig jaar zonder meer
  - Geen hogere werklast
  - Voldoende (inhoudelijke) ondersteuning
  - Ondersteunend materiaal: proefexamens, leerstofoverzichten

Table 1.

14. Conclusie

Uit dit rapport blijkt dat er nog veel verbeterpunten mogelijk zijn voor studenten wat betreft onderwijs in code rood. Aangezien het moeilijke en nieuwe tijden zijn voor iedereen in deze samenleving, is het onmogelijk met alle suggesties rekening te houden. Daarom hebben we op basis van de twee uitvoerige enquêtes vijf thema's geselecteerd die volgens ons als belangrijkste kernpunten zouden kunnen dienen. Het gaat om de vijf aandachtspunten die het vaakst als struikelblok naar voren werden geschoven of die de grootste impact hadden.

De eerste zijn de **practica**. Dit punt is door de Gentse Studentenraad [recent aangekaart](#) en wordt ook door verschillende facultaire studentenraden naar voren geschoven. We lezen dat studenten bang zijn essentiële eindcompetenties niet te kunnen behalen, met grote gevolgen wanneer ze de arbeidsmarkt of academische wereld betreden. We vragen daarom of er wordt herbekeken welke practica in een veilige omgeving kunnen doorgaan, rekening houdend met zowel de algemene sanitaire veiligheid als met de noodzaak van het behalen van competenties voor het behalen van een diploma.

Het tweede punt is het **mentaal welzijn**. Na alle open brieven en oproepen vorig jaar en ook nu weer, is het algemeen geweten dat het coronavirus ook voor de studenten een grote impact heeft op het algemene welzijn. Hoe duidelijk dit probleem ook moge zijn, de aanpak ervan is dat allesbehalve. Toch geloven we dat ook dit aangepakt kan worden. Een eerste suggestie is nog meer gaan inzetten op de studentenpsychologen en de monitoraten. Het is belangrijk dat studenten weten dat ze bij hen terecht kunnen én dat ze ook zonder al te lange wachtrijen geholpen kunnen worden. Daarnaast kan ook een herhaalde oproep tot wederzijds begrip helpen. Het lijkt ons belangrijk dat docenten zich flexibel opstellen en dat studenten de tijd en ruimte krijgen die ze nodig hebben om zich aan te passen aan de nieuwe onderwijsvormen.

Een concrete vraag van studenten is het openstellen van **bloklocaties**. Door uiteenlopende redenen (concentratie, motivatie, slechte/onveilige thuissituatie, geen eigen studieplek...) vragen studenten om te kunnen studeren op bloklocaties. Deze locaties zijn best voorzien van goede WiFi en stopcontacten. Daarnaast vragen studenten ook een duidelijk onderscheid tussen de type ruimtes (plaatsen om te eten, groepswork te maken of in stilte te werken).

Een vierde kernpunt is **duidelijkheid** in communicatie. Dit is een ruim punt met vele lagen. Toch zijn er ook hiervoor concrete en haalbare suggesties. Zo wordt er gevraagd niet te veel mails te sturen vanuit de universiteit/faculteiten zonder concrete maatregelen. Een bemoedigende boodschap zonder meer heeft geen

meerwaarde, al kan dat uiteraard wel opgenomen worden bij de informatieve mails. Tegelijk vragen studenten dat die informatieve mails wél gestuurd worden zodat studenten op de hoogte zijn van alle info. Het is echter niet nodig dat na een mail van de Ugent de faculteiten en vaak ook de opleidingen nogmaals dezelfde info versturen. Een andere suggestie is dat studenten duidelijk weten bij wie ze terecht kunnen met problemen, wanneer ze daar terecht kunnen en hoe ze daar terecht kunnen. De studentenvertegenwoordigers van de opleidingscommissies extra in het licht zetten kan hierbij helpen.

Tot slot blijft het uiteraard belangrijk om te blijven inzetten op **kwaliteitsvol onderwijs** dat tegelijk **haalbaar** is. Studenten geven zelf aan in de open vragen dat ze maatregelen en flexibiliteit vragen, maar dat dit niet ten koste mag gaan van de kwaliteit van hun onderwijs. Zo is het af te raden dat docenten lesopnames van vorig jaar zonder meer online plaatsen en vragen studenten extra ondersteuning om de leerstof te verwerken in de vorm van bijvoorbeeld proefexamens, leerstofoverzichten, niet-verplichte taken...

15. Appendix

15.1 Enquête 1

15.2 Enquête 2

16. Dankwoord

Het is onmogelijk alle personen te bedanken die tijdens deze pandemie het onderwijs voor de studenten zo goed mogelijk hebben ingericht. Het gaat hierbij om alle docenten, assisterend personeel, beleidsmakers, maar ook studentenvertegenwoordigers en studenten voor de flexibiliteit en regelmatige terugkoppeling. Zij allen verdienen een woord van dank.

In het bijzonder willen wij de facultaire besturen, het centrale bestuur en DOWA bedanken voor het luisteren naar ons als studentenvertegenwoordigers. Daarbij uiten we onze expliciete dank voor Ilse De Bourdeaudhuij, Bieke Morlion en Hilde Van Puyenbroeck. Zij hebben ervoor gezorgd dat ook tijdens een ongeziene pandemie het onderwijs zo goed mogelijk werd georganiseerd. Ook wanneer de studentenvertegenwoordigers verbeterpunten hadden werd er steeds naar alle opmerkingen en kritieken geluisterd.

Ook voor dit rapport willen we enkele mensen bedanken. De bestuurders Onderwijs van de Gentse Studentenraad (GSR), Ben De Slagmulder, Emma Moerman en Nathan Steyaert, hebben beide enquêtes met grote zorg opgesteld en verspreid om de stem van iedere student te kunnen horen. Verder ook Pauline Verhelst, medewerker onderwijs bij de GSR, voor het grondig bekijken van de open vragen en het zorgvuldig uitschrijven van het rapport.

Voor de verwerking van de enquête willen we ook graag Matthijs Van Noort en Tinus Sioen bedanken voor de statistische analyse en Thomas Lips, Saïd Mabroek, Niels Clymans, Jarne Ghijssels, Justine D'Hoine, Sara Helsen, Eva Van Reeth, Jorn Van Polfliet, Selene Spruytte, Jeffrey De Rycke, Cathérine Smets, Tibo Caterin voor het helpen verwerken van de open vragen.